

הַלְבוּת יוֹם הַכַּפּוּרִים סִימָן תרו

עב

באר הגולה

ד שם שבביא דב
לרבי
ה מיקור דרבי יוסי
בר תרין ש
ו מרבי שם ושי
במר לנו מסמכות
פרשה ותיבתו ו
בו ותפשיץ ש
קרימ ח שם וסמו
שם אבי תרין

אחר-כך (ו) לפני עשרה שבקש ממנו מחילה (מרדכי דומא ומחילת). וְיָאָם הוּא (א) (ז) רבו, צריך לילך לו
במה פעמים עד שיתפסים: הגה וְהַמְחִיל (ח) לא יתנה אצור מלמחל (מהר"ל), אם לא שמכנן (ד) (ט) לטובת
המבקש (י) מחילה (נפרא דיומא). וְאֵם הוֹצִיא עָלָיו שֵׁם רַע (ה) (יא) אין צריך למחל לו (מרדכי וספ"ג והגה"מ פ"ב
מהלכות תשובה ומחילת); **ב** (יב) הָאֵם (ו) מֵת (יג) אֲשֶׁר חָטָא לוֹ, מביא עשרה בני-אדם ומעמידם (יד) על
(ז) קברו ואומר חטאתי לאלהי ישראל ולפלוגי זה (טו) שחטאתי לו (וְנִגְגוּ לְבַקֵּשׁ מִחִילָה
בְּעַרְבֵי-יוֹם-כַּפּוּר. מרדכי דיומא); **ג** יתקנת קדמונינו וחרם, (טז) שלא להוציא שם רע על המתים:
ד (יז) *יכול לטבל וללקות מתי שירצה, רק שיהיה (יה) קדם הליילה. (יט) וְאֵינוּ מְבַרְךְ
על הטבילה: הגה ואין צריך לטבל רק פעם (ת) אחת (כ) בלא ודוי (כא) *משום קרי. והוא הדין בהטלת (ט) תשעה
קבין מים (כב) נמי מתני (מהר"ו וכל"ב תשכ"ז). מי שמת לו מת (כג) בין ראש-השנה ליום-הכפורים

באר היטב

מטור, ישיש ב"ק סימן מו, מ"א: (f) קברו. וצריך לילך לשם סוף. ואם הוא
חזון לג' פרסאות, ישלח שלוהו, ישיש. ואם חרפו לאחר מיתה א"צ לילך על
קברו אלא שבקש ממנו מחילה במקום שבקשו, כנח"מ, מ"א: (D) אחת. וְהִגּוּ
עֲלָיו לְטַבֵּל ב"פ ולהתנדות במקוה ע"פ קבלת הצ"ח ז"ל. גם נהגו לטבל קדם
הפלת המנחה, אחרונים. ויש חסידים שטובלין ל"ט טבילות, עין שלי"ה;
(ט) ט' קבין. אם מצטער בטבילה. ושעורו הוא ט"ו קנורטא פלייש"ט, ט"ו.
וצריך להטילו עליו בקלי שיוכל להריקו טפפו בלא הספקה, ורשאי לשפף עליו
מב' וג' בליט והלבד שמתחיל השני עד שלא פסק הראשון, אבל לא מר' בליט.

באר הלקה

מפני יותר מג' פעמים, שנאמר "אנא שא נא" וצ"ע שא נא". הנהו בפקשה
שעל-ידי אחרים, וכפי הראיה שבביא הקמרא הנהיה על-ידי אחרים, שנאמר
"וגזו וגו'". וכן משמע בירושלמי סוף יומא פ"ק דתמחלה צריך לילך
בצטו אלו אולי מחל לו, ואם לאו יולך עמו אנשים, עין שם: * יכול
לטבל וכו'. עין משנה בדינה, והנה דאפלו האנשים שאינן זמירין של השנה
בטבילה, על-כ"ל שנים בערב יום-הכפורים צריך לטבל ולהיות נקי משום יום
המדישע: * משום קרי. עין בהנחות הגאון רבי ישעיה שיק, דאיתן חסידים
ואנשי-מצעה הנהגין סמיד לטבל לקרן כהנחת אנא צריכין לשהר להטיל
מים קדם ירידתו לטבל. ועל-כ"ל פנים חולה וזקן בנדי צריכין לוהר בזה.
דאם לא יתרו להטיל מים קדם טבילה יהי טמאין כשטילו מים אחר-כך:

(ו) לפני עשרה (16). כדי לפדום הדבר שמצדו לא יבצרו: (ז) רבו.
אפלו (ו) אינו רבו מבקש אלא ששמע ממנו דברי-תורה: (ח) לא
יהא אצור מלמחל. הכל הפעביר על מהותו מצד-כ"ן לו על כל
פשעיו, (ט) ואם הוא לא ירצה למחל, גם לא ימחלו לו: (י)
(ט) לטובת המבקש וכו'. כדי שיהא נקנע לכו הערל ולא רגיל
בכך. ומפל מקום נראה דמלבו (ט) צריך להסיר השנאה ממנו,
אצרי דבאמת בקש ממנו מחילה: (י) מחילה. והוא הדין אם
(י) מכנן לטובת עצמו, שממנה שנגיע לו הנק כשמחילה: (יא)
(יא) אין צריך למחל לו. ואיכא דשמע בהשןא ולא שמע
בפיס ונשאר השם רע. (יב) ומקל מקום מדת ענהו למחל גם כנה: **ב** (יב) אם מת וכו'. זה קאי גם אמוציא שם רע, דאמרינן אלו
היה מי הנה מחל לו: (יג) אֲשֶׁר חָטָא לוֹ. ואם קרא לאחד ממנו (19). ויש אומרים דפגם בכבוד אבותיו גם כן וצריך לילך על קברם (20).
(יד) אבל רבים חולקין על זה. ויכול לומר לאו אדעתאי שיהיה הדבר נוגע לאבותיו, אלא-אם-כן קראו ממנו כן ממנו. ועין בחשך
משפט סימן תכ לענין אם קראו רשע כן רשע או נב כן גבוי: (יד) על קברו (22). וצריך לילך לשם סוף. ואם (יד) הוא חזון לשלשה
פרסאות ישלח שלוהו לשם, והשליח יתח עשרה (טו) אנשים וילך על קברו ויבקש מחילה בשם המתוך ויאמר: הנני שליח פלוגי מונה
ברבים ששלחתי פלוגי לאמר שחטא לאלהי ישראל וכו'. ואם חרפו לאחר מיתה (טו) אין צריך לילך על קברו, אלא שבקש ממנו מחילה
במקום שבשלו (23). (טו) שחטאתי לו. בחטא פלוגי, (ז) כי צריך כנה לפרט החטא (24). (יז) והם ישיבו לו: מחיל לך כחיל לך, שלש פעמים:
ג (טז) שלא להוציא שם רע וכו'. ולכן (יט) צריך לעשות תשובה על ששעבר החכם (25): **ד** (יז) יכול לטבל. קדם המתוך הנה
לו לכתב דמנהג לטבל וללקות בערב-יום-כפור. (כ) ואפלו יקריים ובעולות, מביין שהם בני מצות טובלות (26): (יח) קדם הליילה. טוב
(כא) שיטבל קדם הפלת המנחה, ושם מתנהג (27), וכן נהגין, ומקצתן תשובה על ששעבר החכם (28): **ה** (יז) יכול לטבל. קדם המתוך הנה
(יט) וְאֵינוּ מְבַרְךְ. דטבילה זו אינו רק משום מנהג (29): (כ) בלא ודוי. לאפיקי מאותן הרגילין להתודות בשעת טבילה: (כא) משום קרי (30).
ולכן די בפעם אחת, וגם אין צריך לוויי. ונאשה ששמשיה בתוך שלשה ימים צריכה לכבד ביתה בתפין קדם טבילה, שלא תפלט שכבת
זרע ותחזור לטמאת קרי, אם לא שהיא סמוך לטבילה או סמוך לוספה, שאז רגילות להתעבד, ואם תכבד יש לחש להשתתת זרע
כן פתב מגן-אברהם, ובתשובת רבי עקיבא איגר מפקס ומצוד דלעולם לא תכבד (31). ויש אומרים דטעם (כ) הטבילה משום תשובה (31),
ולפי זה יש לטבל שלש פעמים (32), וכן פתב הרומת. ועין במגן-אברהם, דאף למאן דסבירא לה דטעם הטבילה משום קרי, אפלו הכי
צריך תמיד לטבל בערב-יום-כפור, אפלו אם כבר טבל בערב-ראש-השנה (33) ולא ראה עוד קרי (34): (כב) נמי מתני (35). אם הוא מצטער
בטבילה ומהר"ו (36). ופנסי דיני תשעה קבין, עין לעיל בסימן פח במשנה בורה (37): (כג) בין ראש-השנה ליום-הכפורים. והוא הדין

שער השני

(ו) מגן-אברהם והגרי"א: (D) דלמעלה דנין מזה כנגד מה. וצריך למחל לחברו אפלו אם עזב כנגדו במזיד וכתנן. ואז מחילק לו גם כן אפלו על הפזיות.
וכמו שאמר בקמרא: למי נשא עון, למי שעובר על פשע: (ט) וכעין זה משמע גם כן מפרייגדים במשכבות-הסב: (י) ט"ו ומגן-אברהם ושי"א. ונראה דגם
כנה צריך להסיר השנאה מלבו: (יא) מגן-אברהם ומ"א: (יב) ט"ו ושי"א: (יג) מגן-אברהם בשם ט' של שלמה, וכן פסק הגרי"א: (יד) אחרונים: (טו) טובה
אצורים, עין שם שפת ששעתי-סופר במחצית-השקל שפתב שנים: (טז) אחרונים: (יז) משה אפרים: (יח) אלהי הנה: (יט) אחרונים: (כ) מגן-אברהם:
(כא) ט"ו ומגן-אברהם: (כב) מגן-אברהם. וליען ודי קסב השי"ד דעקשו נהגו הרבה אנשים להתודות במקוה, ועין בברי-מגדים דאין להזכיר שם השם כגלוי
ראש, ומים זכים ולבו רואה עודה גם כן אסור (36) [כל-שכן אם מצוי שם לראות ערות חברו דאסור]. רק יאמר "אשמת" בלא תורה המשם (37), עד כאן לשון. אכן לפי
הנראה, אותן המתנדים בנדי לא יתירו כנה ויאמרו בסח הנדי כמו שהיה בסודרים, ועל-יין שב ואל תפשה צריך, וטוב יותר שיאמר הנדי שלם בשעת המנחה;
תרגום: 1 שם מדה נפח. 2 פולח.

הַלְבוֹת יוֹם הַכַּפּוּרִים סִימָן תרו

ביאורים ומוספים

ז) בשם הפר"ח (ס"ב) שכיון שמזכיר בדבריו את שם 'אלוקי ישראל' אין זה דרך ארץ לומר כך בפחות מעשרה, והוסיף הפמ"ג, שדומה הדבר לברכת הזימון שאת השם 'אלוקינו' אינו מזכיר אלא בעשרה אנשים. טעם נוסף כתב שם, שכיון שאילו היה חבירו חי יתכן שלא היה מתפייס, והיה צריך להביא עשרה אנשים לומר בפניהם שביקש ממנו מחילה (וכמו שכתב הרמ"א לעיל (ס"א)), לפיכך יקח גם עתה עשרה אנשים. אנעם תמה שם, שלפי זה יצטרך לומר בפני המת שלש פעמים, וכמו שכתב בשו"ע לעיל (ס"א) לגבי חי.

23) וביאר הכף החיים (ס"ק מט) שהיינו שביקש מחילה לפני אותם אנשים שחירפו בפניהם, ויאמר 'חטאתי לאלוקי ישראל ולפלוני' וכו'. ואם אותם אנשים שדיבר בפניהם הלכו כבר מאותו המקום, הורה הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק יג) שביקש בפניהם במקום שהם עתה.

[משנ"ב ס"ק טו]

פי צריך קנה לפרט הקטא²⁴.

24) אולם באופן שיש בפירוש החטא בזיון למת, כתב הקדוש"ע (ס"קלא ס"ד) שאין לו לפרט (וכמו שכתב המשנ"ב לעיל (ס"ק ג) לגבי הנמקש מחילה מהחין).

[משנ"ב ס"ק טז]

על שצבר התרם²⁵.

25) ובגדרי התשובה של המדבר רע על המתים, כתב הרמ"א (חז"מ ס"ח תכ ס"ח) שצריך לקבל על עצמו תענית ותשובה ועונש ממון כפי ראית בית הדין.

[משנ"ב ס"ק יז]

מכין שהם קני מצות טובלוח²⁶.

26) ושלא כמו שכתבו הא"ר (ס"ק ט) והמקור חיים (לבעל החוות יאיר, ס"ד) בשם המטה משה (ס"ח תתנ) שנשים אינן צריכות לטבול, כיון שאין יכולות להתדמות בטוהרות למלאכים (וכמבואר בשע"ח לקמן (ס"ח תריט ס"ק יט)). אכן, ראה במשנ"ב להלן (ס"ק כא) שיש שטברו שטעם הטבילה משום תשובה, ולפי זה שייך הדבר גם בנשים.

ומה שכתב שגם בתולות נדהות לטבול, אף שכתב הבי"י (יו"ד סוף ס" קפג) בשם הריב"ש (ס"ח תכה) שלא תיקנו לפניות לטבול לנדהות, משום חשש תקלה (כיון שטר מהן איסור נדה' החמור). ביאר הקצה המטה (ס"ק יד) שכל החשש הוא רק בטבילה בדינה [על ידי הפסק נהרה וספירת שבעה נקיים], מה שאין כן בטבילת ערב יום כיפור שאינה בדין טבילה כלל, ולכן אין בזה חשש תקלה. עוד כתב שם על פי המבואר בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' שטד) שדוקא כשטובלת בלא סיבה יש חשש שיאמרו שהיא מותרת, שאם לא כן לצורך מה טבילה, מה שאין כן כשטובלת משום איזה סיבה, ולפיכך כאן שטובלת לטהרת יום כיפור, אין חשש בדבר, וכעין זה כתב בשו"ת רב פעלים (יו"ד ח"ד סי' טז) [אולם ראה בשדי חמד (אסיפת דינים מערכת יום כיפור סי' א אות ה) שכתב על פי הריב"ש הנ"ל, שאין לכתולות ושאר פניות לטבול בערב יום כיפור, והביא שכן כתב גם בספר מור ואהלות. וראה גם בקצה המטה (שם) שכתב שלא התפשט כל כך דבר זה שיטבלו כל הבתולות בערב יום כיפור].

ואפילו אשה שעומדת בתוך שבעה נקיים ורוצה לטבול בערב יום כיפור, כתב בשו"ת רב פעלים (שם) שאין למהות בה, שבין שבטבילה זו אין מקפידים על כמה דברים הנהוגים בטבילת אשה

44 המשך במילואים עמוד

[משנ"ב ס"ק ו]

לפני עש"ה¹⁵ וכו', שמוצדו לא יקצרו¹⁶.

15) והאם מועיל לומר לפני עשר נשים, הסתפק בשו"ת רב פעלים (ח"ב או"ח סי' טב) בדבר, שאמנם יתכן שגם על ידי נשים מתפרסם הדבר, ואדברה על ידיהן הדבר מתפרסם יותר שהרי הן רבניות, אך מאידך יתכן שעל ידי נשים מתפרסם הדבר רק בין הנשים ולא בין האנשים, שהרי אין דרכן לדבר בין האנשים, וצידד שבדיעבד מועיל, אך לכתחילה בודאי ראוי לומר בפני אנשים, כיון שאין דרך ארץ לחזר אחר נשים [וראה בדבריו טעם נוסף לכך שלכתחילה אין לומר בפני נשים].

16) והוסיף הכף החיים (ס"ק כד) לבאר בשם הלבוש (ס"א), שהוא כדי שלא יחשדוהו אחרים בכך שמצדו יבצר הדבר, וכתב הכף החיים שלפי זה באופן שאין חשד, והיינו שאין ידוע לאיש מהדבר, אין צריך לומר בפני עשרה.

[משנ"ב ס"ק ח]

גם לא יקחלו לו¹⁷.

17) עוד כתב הא"ר (ס"ק א) בשם המקובלים, שמי שאינו מעביר ביום כיפור את השנאה שיש בליבו על חבירו, אין תפילתו נשמעת, וכן כתב המטה אפרים (ס"ד).

[משנ"ב ס"ק י]

שיגיע לו ה"ק קשימחל¹⁸.

18) ולגבי ממון שחבירו חייב לו רק כדי לצאת ידי שניים (כגון שהזיקו על ידי 'גרמאי וכו'). כתב המקור חיים (לבעל החוות יאיר, ס"א) שגם בזה אינו חייב למחול לו.

עוד כתב, שגם באופן שלחבירו אין עכשיו לשלם לו ורוצה לשלם בשיחה לו, אין צריך למחול לו מחילה עולמית על עצם החיוב, אלא די אם ימחול לו על החיוב לשלם מיד.

[משנ"ב ס"ק יג]

ראם קרא לאתד מקנור¹⁹ וכו', וצריך לילך על קברם²⁰ וכו', קנב בן קנב²¹.

19) ובאופן שאותו שקראו בשם ממוז אינו דר בעיר הזאת, הסתפק הגרעק"א (הגהות על השו"ע חז"מ סי' תכ ס"ח) האם יבול הקורא לפרש את דבריו ולומר שכונתו היתה רק שהוא זר ונכרי כאן, וכעין מה שפירשה הגמ' (קדושין עב, ב) את הפסוק 'וישב ממוז באשדוד' (זכריה ט ו) שהיינו מלשון זרות ולא מלשון פסול, ונשאר בצ"ע.

20) ואף על פי שאמר זאת לאחר מיתתם, וכתב להלן (ס"ק יד) שאם חירף את חבירו לאחר מיתתו אין צריך לילך על קברו, מבואר במטה אפרים (ס"ח) שמוציא שם רע לאחר מיתת חמור יותר, שבוה צריך לילך על קברו.

21) שם (ס"ח) כתב הרמ"א, שהקורא לרשע בן צדיק 'רשע בן רשעי' אינו נחשב כפוגם בכבוד אבותיו, וביאר הסמ"ע שם (ס"ק נד) על פי הגמ' (סנהדרין נב, א), שרגילים לקרוא לרשע בן צדיק 'רשע בן רשעי', וכמו שכתוב (ויקרא כא ט) לגבי בת בהן שזנתה, 'את אביה היא מחללת'. [אמנם כתב הגליון מהרש"א (על הסמ"ע שם, מכת"י) בשם שו"ת חוות יאיר (סי' סה), שהיינו דוקא בחיי האב, אבל לא לאחר פטירתו].

[משנ"ב ס"ק יז]

על קברם²² וכו', במקום שבשיעור²³.

22) ובטעם הדבר שצריך ליקח עשרה אנשים, כתב הפמ"ג (אי"א ס"ק

מילואים

הַלְבוּת יוֹם הַכַּפּוּרִים סִימָן תרר תרה

המשך מעמוד קודם

18) בכיבוד לשון זה כפרתו, כתב בסדרו עיון תפילה (לר"י מעקלעלנבורג) שאינו מלשון מחילת וטליחת עון, אלא המכוון הוא שהתרגול יהיה 'במקומו', ופירשו שאומר שהעונש שנגזר עליו, יבוא על התרגול וכמובא ענין זה במשני' בתחילת ס"ק ב). מאידך, במקור חיים (לבעל החוות יאיר, בקיצור הלכות ס"א) מבואר שהוא מלשון כפרת עון, וראה עוד במה שכתבנו להלן (הע"י 18).

המנהג לומר פסוקי 'שישי חשך' וגו' (תהלים קז י) 'יפש תחת נפש' (שמות כא כג) בשעת עשיית הכפרות, הובאה בטור, וכתב המטה אפרים (ס"ה) שיש לומר את הפסוקים בכונה גדולה ובתחנונים, ובאתן שמתכפרים כמה אנשים ביכפרה אחת, כתב המקור חיים (לבעל חוות יאיר, ס"א) שלא יאמרו את המילים 'יפש תחת נפש' [וראה מה שכתב הכף החיים (ס"ק ה) לגבי מנהג הספרדים לענין אמירת הפסוקים].

ובשאומו את הפסוקים הגיל ואת זה חליפתי וכו', כתב היעביץ (סדר בית יעקב עמ' 337 מעגל ו ח תשרי) שיטול את הכפרה ביד ימינו, ולגבי 'איטר יד', הסתפק הגרי"ה קניבסקי (קונטרס איש איטר [הנדפס בסוף מסכת ציצית ותפילין א"ח ג] האם יטלנה כשמאלו שהיא ימין של כל אדם, משום שיש לדמותו לדין ימין' האמור בעשיית המצוות שמבואר בפמ"ג [כא"א תחילת ס"י קנח] לענין נטילת ידים שאיטר יד יטול יד שמאלו תחילה, כיון שהיא כימין של כל אדם, או ששונה כאן שיש לדמותו לאהיות דבר מצוה או מאכל לברך עליו, שמבואר במשני' לעיל (ס"ד רד ס"ק יח) שאוחזו ביד ימין אף על פי שעברו היא כשמאל של כל אדם.

לענין הבא לסוכה את הכפרה: על ראשו של אחר, כתב המטה אפרים (ס"ז) שלכתחילה ראוי שיעשה כפרות על עצמו ורק לאחר מכן על האחר, וכמו שאמרו חז"ל (שבועות יד, א) 'יבא זכאי ויכפר על החייבי' וכו', אמנם, כתב המקור חיים (לבעל חוות יאיר, ס"א) שבכל אופן עדיף שיעשה לעצמו כפרות מאשר שאחרים יעשו לו, אלא אם כן המתכפר עם הארץ והעושה הוא תלמיד חכם.

לעשות כפרות עבור אחר שאינו בפניו על ידי שיאמר זה חליפת פלוני בן פלוני וכו', דעת הגרי"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פי"ז אות יא) שאינו מועיל.

כשידה משנת, וטעם הדבר מבואר מדברי הגרי"א (כאן) ששונה דין מעוברת משום שנחשב העובר כגוף אחד עם אמו, כיון שיעובר ירך אמו [ראה שו"ע (י"ד סי' טו ס"ה), ואכן דעת הגרי"א לחלבה, שרק אשה ועובר מתכפרים ביכפרה אחת, אבל לא שני אנשים], וכן מבואר בדברי הפמ"ג (אי"א ס"ק ב) המחצה"ש (ס"ק ב).

ועל פי זה תמה הדעת תורה (ס"ב ד"ה ומיש בא"א) על כך שצריכה מעוברת ליטול תרגול שמה הולד זכר, והרי כיון שיעובר ירך אמו לכאורה נחשב הוא כאחד עם האם, וביאר הגרי"י קניבסקי (תולדות יעקב פריט הע"י 8) שאף על פי שהוא ירך אמו מימ נחשב הדבר [לענין כפרות] כיוך של זכר, ולפיכך צריך תרגול זכר.

ומקור הדבר ששני אנשים שאין ידם משנת יכולים להביא כפרה אחת [ולא רק מעוברת], כתב המג"א (ס"ק ב) שהוא מדברי הגמ' (מנחת קד, ב) ששנים מביאים קרבן דבה בשותפות, וביאר המחצה"ש (שם) בכונתו, שאף על פי שלגבי קרבן חובה מבואר בגמ' שם שאין שנים מביאים קרבן אחד בשותפות [ואכן כן הקשו האיר (ס"ק ח) הגרי"א (כאן) על המג"א], מימ כאן הרי אין זה חיוב, וארובה יש שפקפקו על הדבר, ואם כן למרות שהנהיגים כן עתים ואת לשם כפרה, עדיין נחשב הדבר רק כעולת נדבה המספרת על יעשה ועם כל זה מביאים אותה בשותפות.

ולתכפר ביכפרה שהתכפר בה אחר, דעת הגרי"ש אלישיב (הלכות חג בהג ימים נוראים פכ"א הע"י 21) שאינו מועיל [שאף על פי ששני אנשים יכולים להתכפר ביכפרה אחת, זה רק בבת אחת אבל לא בזה אחר זה], ולכן במקומות עשיית הכפרות יש להיזהר שלא יתחלפו התרגולים שעשו בהם כפרות בהתרגולים שעדיין לא עשו בהם.

12) ובטעם הדבר שאינה צריכה לקחת שני תרגולים ושלוש תרגולות, משום ספק תאומים או תאומות, כתב הפמ"ג (אי"א ס"ק ב) שכיון שלידת תאומים אינה שכיחה אינה צריכה לחוש לכך.

אכן באופן שהתברר על ידי בדיקת אולטרסאונד שתאומים בבטנה, כתב הגרי"י וייס (מכתב בשו"ת קנה בשם ח"ב ס"ב) שיש לה ליקח מספק שני תרגולים לשלוש תרגולות, [אולם אם על ידי הבדיקה התברר גם אם הם זכרים או נקבות או שהאחד זכר והאחד נקבה, ראה מה שכתבנו לעיל (הע"י 10) האם ניתן לסמוך על כך].

הַלְבוּת יוֹם הַכַּפּוּרִים סִימָן תרו

המשך מעמוד עב

שעיקר זמן הטבילה הוא לאחר חצות, ועל כל פנים לא יקדים לטבול עד שעה קודם חצות היום [וכן כתב המשני' לעיל (ס"י תקפ"א ס"ק כו) בשם הח"י אדם (כלל קלח ס"ה) לענין טבילה בערב ראש השנה, שאין להקדימה לפני שעה קודם חצות].

[משנ"ב ס"ק יט]

דְּטַבֵּילָה זו אֵינִי רָק מְשוּם מְקַדְּמָה²⁸.

28) ובטעם הדבר שאין מברכים על המטה, כתב לקמן (ס"י תרט"ז ס"ק יב) לענין המנהג ליטול ערבה ביום השבעה רבא [שכתב השו"ע שם (ס"ב) שאין מברכים עליה], שכיון שאינו תקנת חכמים אלא רק מנהג שהנהיגו הנביאים, אי אפשר לברך ולומר יצונו.

ומה שנהגו לברך על הדלקת הנר ליום כיפור כמבואר בשו"ע לקמן (ס"י תרי ס"ב), אף על פי שהוא רק מנהג, ביאר במשני' שם (ס"ק ו) שכיון שנהגו להדליק, נחשב הדבר עליהם כחובה; משום שלום בית, ובמו לגבי הדלקת נר שבת.

אכן לענין הדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת, כתב השו"ע לקמן (ס"י

לבעלה [בגון קציצת צפרנים וסריקת השיער, ועוד], יש בכך חיוב גדול שטובלת רק לשם טהרת יום כיפור, ולא יבואו לדי ממשול. מאידך, דעת הגרי"ש וואנר (שיעורי שבט חלי' הלי' נדה סי' קצ"ה ש"ך ס"ק א) שאסור לה לטבול בערב יום כיפור, כיון שיש בדבר חשש גדול של תקלה לבעלה [ואין לאשה לטבול בערב יום כיפור אלא בימי טומאה ממש, או בימי טהרה].

[משנ"ב ס"ק יח]

וְטוֹב שִׁיטְבֵּל קִדְּם תְּפִלַּת הַמְּנַחֵה, שְׂשֵׁם מְקַדְּמָה²⁹.

29) וביאר הכ"ח, שאף על פי שעיקר הטבילה היא עבור יום כיפור, מימ יקדימנה לתפילת המנחה, שכיון שטעם הדבר שתקנו חז"ל להתוודות במנחה הוא משום חשש קלקלה בסעודה שעל ידי כך לא יוכל להתוודות ביום כיפור, אם כן וידוי זה הוא במקום הדיוי של יום כיפור, ולפיכך צריך לאומרו בטהרה ובנקיות כמו ביום כיפור עצמו.

ומימ כתב הכף החיים (ס"ק בן) בשם הח"י אדם (כלל קמ"ד ס"ו),

מילואים הלכות יום הכפורים סימן תרו המשן מעמוד קודם

(סי' ל). שהוא משום תשובה. וראה בדברינו להלן (הע' 37) לענין טבילה במים שאובים, אם מועילה לטעם שהוא משום תשובה.

ובמקור הענין של טבילה משום תשובה, כתב המחצית'ש (כאן סי' ח) בשם המהר"ל (מנהגים הל' ערב יום כיפור סי' ג) שהשב בתשובה דומה הוא לגר שנתגייר שדאיב לטבול.

(32) ובטעם הדבר כתב המהר"ל (שם סי' ד) שהוא משום שכתוב בפסוקים עלש פעמים "מקח ישראל" (ירמיה יד, ח יג, עזרא י ב).

(33) כמו שכתב הרמ"א לעיל (סי' תקפ"א ס"ד), שיש נהגים לטבול בערב ראש השנה, משום טומאת קרי.

(34) ובטעם הדבר כתב המנ"א (סי' ח), שיש חשש שראה מים חלוקים או עכו"רים, וכמו שכתוב במשנה (מקואות פ"ח מ"ב) שמי שראה מים אלו הרי הוא טמא. ואף על פי שכתב המנ"א (סי' פ"ח סי' א, ד"בא במשני"ב שם סי' ד) לענין טבילת בעל קרי, שהוראה מים חלוקים מותר הוא בתורה ובתפילה (והמשנה הנ"ל דאי רק חומרא לענין תרומה). ביאר האיר (כאן סי' ט) שיתכן שלגבי יום כיפור החמיר יותר (וראה גם במשני"ב לעיל (סי' תנו סי' כא) שהחמיר בדבר לענין אכילת חלת חרץ לארץ).

[שעה"צ סי' כב]

פ"פ אסור⁽³⁵⁾ וכו', גלא תזכנת השם⁽³⁶⁾.

(35) ולענין ברכת אשה על טבילתה בבית הטבילה, ראה במשני"ב לעיל (סי' פד סי' ד).

(36) אמנם, בביה"ל לעיל (סי' תקפ"א ס"ב ד"ה שמע) כתב שאסור לעשות מצוה במקום מטונף, ואם כן יש לדון איך הותר לקיים מצות הדיו בבית הטבילה.

[משני"ב סי' כב]

נמי מקניני⁽³⁷⁾ וכו', עין לעיל בסיקן פ"ח ב"משה ברוך⁽³⁸⁾.

(37) אולם לפי הדעה שסברה שצורך הטבילה הוא לשם תשובה (כמובא לעיל סי' כ) כתב השל"ה (ח"א מט' יומא עמוד התשובה דף סג ע"א ד"ה כל אדם) בשם המהר"ל, ששפיכת תשעה קבים אינה מועילה בזה, והרעק"א והמקור חיים (כאן) ציינו לדבריו. והתבאר בשרית מנחת יצחק (ח"ח סי' ע"ח, ח"ט סי' מ) שלפי זה גם טבילה במים שאובים אינה מועילה לשם תשובה.

מאידך, הפמ"ג (אי"א סי' ט) כתב ששפיכת תשעה קבים מועילה גם לשם תשובה (באופן שהוא מצטער בטבילה, וכמו שכתב המשני"ב כאן לענין טבילה משום קרי).

(38) בענין אופן מדידת שיעור תשעה קבים במידות זמניות, וכן האם מועילה שפיכת תשעה קבים על ידי מקלחת, ראה בדברינו שם (סי' ד).

[ביה"ל ד"ה יגול]

להיות נקי משום יום הקדוש⁽³⁹⁾.

(39) והתבאר ברא"ש (יומא פ"ח סוף סי' כד) סמך לדבר, ממה שכתוב במדרש (דברים רבה פרשה ב אות לו) שעם ישראל ביום כיפור ינקיים כמלאכי השרת, הויתו שהם טהורים כמותם [אכן כתב הנרי"א (סי' יד), שעיקר הפירוש נקיים הויתו נקיים מכל חטא, וכמו שכתוב בפרקי דרבי אליעזר (פמ"ח), אך מ"מ מתדמים להם ככל האפשר].

תרע"א (סי' שמברכים עליה, וכתב במשני"ב שם (סי' מד) שאף על פי שהיא רק מנהג, מי"מ מברכים עליה, כמו שמברכים על קריאת הלל בראש חודש [שקוראים אותו בדילוג] אף על פי שהיא רק מנהג, וכן כתב לעיל (סי' תכ"ב סי' טו) שמצינו הרבה דברים שהם רק מנהג ואף על פי כן מברכים עליהם, וכשעה"צ שם (סי' יג) ציין בדוגמא את מה שמברכים ביום טוב עני של גלויות ועל מצוות היום, אף על פי שהוא רק מנהג.

ובטעם הדבר שהטבילה בערב יום כיפור נחשבת רק כמנהג, אף על פי שאמרו בגמ' (ראש השנה טו, ב) שחובה על האדם להיטהר ברגל, ביאר הרא"ש (יומא פ"ח סי' כד) שחובה זו נהגה רק בזמן שהיה אפר פרה ויכולים היו להיטהר מכל הטומאות ואפילו מטומאת מת, מה שאין כן בזמן הזה שאין לנו אפר פרה ואיננו יכולים להיטהר מטומאת מת, אין חיוב להיטהר גם משאר טומאות, וכן כתב הבאר היטב (וי"ד סי' שע"ג סי' ד).

ובשו"ת שאנת אריה (סי' סז) כתב [והביא שכך משמעות דברי הרמב"ם פ"ט מהל' טומאת אוכלין ה"ז], שבזמן הזה אין חובת טהרה ברגל נהגת גם אם היה לנו אפר פרה, משום שטעם הדבר שחייב אדם להיטהר ברגל הוא כדי שיוכל ליראות בעזרה ולאכול קדשים, ובזמן הזה שאין מצוות אלו נהגות אין חובה להיטהר, וכן כתב השערי תשובה (סי' תקכ"ט סי' ב) [ומי"מ כתב החיי אדם (כלל ע"ט סי' א) שגם בזמן הזה ראוי לכל אדם לטבול בערב יום טוב, וזכר לזמן המקדש שהיו חייבים להיטהר כדי לעלות לרגל].

מאידך, הפרישה (סי' רמ"א אות ד) הצלי"ח (ביצה יח, א ד"ה רש"י) כתב, שגם בזמן הזה חובה להיטהר ברגל, וכן משמעות דברי הבית שמואל (אה"ע"ז סי' נה סי' י, כמבואר בפתחי תשובה שם סי' ד), וכן התבאר במשני"ב לעיל (סי' קכ"ח סי' קס"ה) בשם הפמ"ג שם (אי"א סי' ע). ובשרית שואל ומשיב (תליתאה סי' קכ"ג) כתב שבזמן הזה הוא רק חיוב מדרבנן וזכר לזמן שבית המקדש היה קיים.

אכן לגבי יום כיפור, כתב השאגת אריה (שם) שאפילו בזמן המקדש אין בו חובת טהרה, כיון שאין חובת הרגל נהגת בו, וכן כתב החתם סופר (הסודות שריע או"ח סי' רמ"ב על המג"א סי' א) שחובת הטהרה נהגת רק בשלשת הרגלים, אמנם, מדברי הרא"ש הנ"ל מבואר שחובה זו נהגת גם ביום כיפור, וביאר הנרי"ם פערלא (ספר המצוות לרס"ג עשין ב עמ' 136) שהרא"ש סבר שהחובה להיטהר היא משום קדושת הרגל, ולפיכך גם ראש השנה ויום כיפור בכלל זה.

[משני"ב סי' כא]

משום קרי⁽³⁹⁾ וכו', ה'לעולם לא תכבד⁽³⁰⁾ וכו', משום השוכה⁽³¹⁾ וכו', לטבול שלש פעמים⁽³²⁾ וכו', טבל ערב ראש השנה⁽³³⁾ ולא קא"ה עוד קרי⁽³⁴⁾.

(29) וטבילה במים שאובים להיטהר משום קרי, כתב לעיל (סי' פ"ח סי' ד) שמועילה. וראה מה שכתבנו שם לגבי טבילה במים וחלים או ביבירכהו.

(30) אולם החו"א (וי"ד סי' ע"ג סי' ח) כתב, שהרעק"א חזר בו לאחר מכן (שם סי' ע"ג), והתיר את הדבר.

(31) וכן לגבי ישראל מומר שחזר בו מדרכוו הרעים, כתב הרמ"א (וי"ד סי' רס"ח סי"ב) שצריך לטבול מדרבנן, והתבאר בבואור הגר"א שם

